

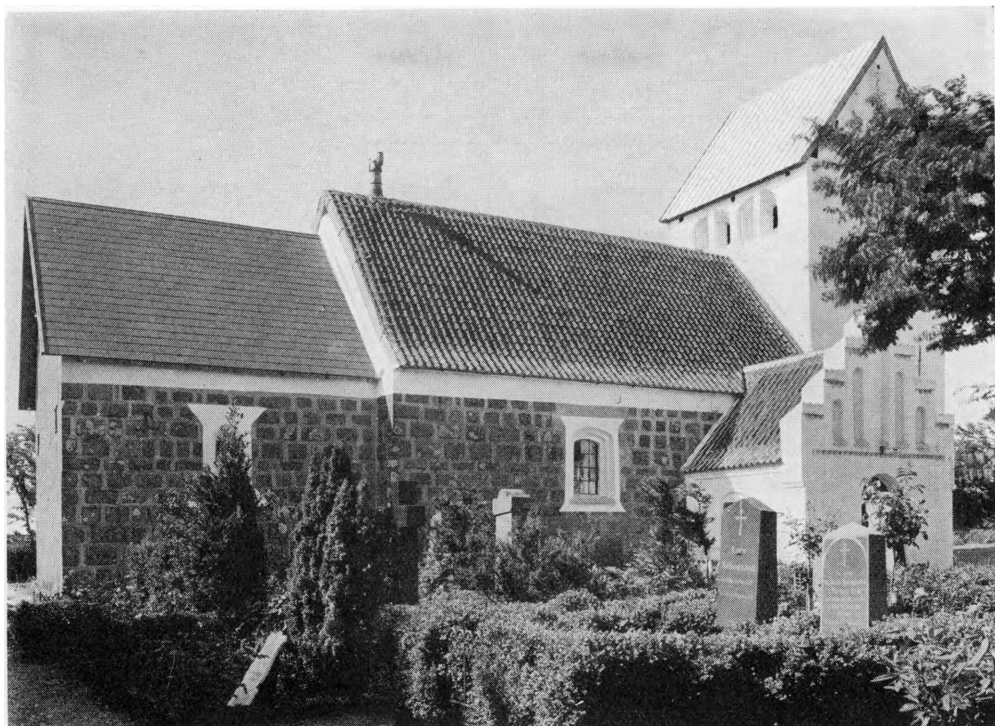

Fig. 1. Odby. Ydre, set fra Nordøst.

H. M. 1936

ODBY KIRKE

REVS HERRED

Kirken, der var indviet til *S. Mauritius*¹, er *Anneks* til Søndbjerg og tilhørte o. 1630 og 1666 Kronen². 1809³ og senere ejedes den af private, indtil den overgik til Selveje 1. Januar 1912.

Syd for Serup By, under Bakken ved Limfjorden, har der været en *Lægekilde*, der skal være opdaget 1716 og besøgt af mange Mennesker S. Hans, S. Olufs og Bartholomæi og Marie Dag (sml. Lysekrone S. 773)⁴.

Kirken, den sydligste paa Tyholm, ligger i Byens søndre Udkant paa mod Nord skraanende Terræn med ret vid Udsigt til Øst. Kirkegaarden har Kampestensdiger med Indkørsel i Nord og Laage i Sydøst, begge med moderne Murstenspiller.

Bygningen bestaar af Kor og Skib fra romansk Tid, sengotisk Taarn og moderne Vaabenhus. Orienteringen afviger noget til Nord.

Den romanske *Granitkvaderkirke* har en Murhøjde paa o. 4,45 m over Skraakantsokkelen, der under Korgavlen er afsprængt som efter en Brand. Korets Nordvindue er bevaret og i Brug (H. 132 cm, Br. 63); Overligger og Saal-

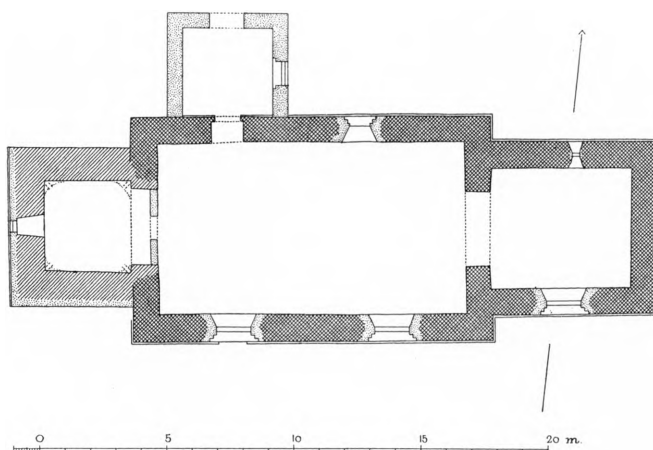

Fig. 2. Odby. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1938.

bænk, den sidste o. 200 cm over Sökkelen, er sløret af Hvidtning. I Skibet ses ingen oprindelige Vinduer, men et Nordvindue paa det nuværendes Plads skal være fjernet o. 1870 (Uldall). Syddøren er kun kendelig ved et 109 cm bredt Brud i Sökkelen. Den endnu aabne Norddør, 102—105 cm bred, der ligeledes bryder Sökkelen, er rektantet med spinkel Overligger.

Paa Skibets Nordside sidder, tæt ved Østhjørnet, elleve Skifter over Sökkelen en Kvader med et rektangulært Felt (10×5 cm) i hvis Bund der er en oval Fordybning af Form som en Altergrav (sml. S. 771). Et rektangulært Stenhuggerfelt findes i Skibets Østende.

I det *Indre* har Triumfbuen profilerede Kragsten (S. 607, Fig. 35) med langt udstikkende, glatte Endeflader.

Ændringer og Tilføjelser. Det sengotiske *Taarn* er forneden bygget af udflyttede Granitkvadre, derover af gule Munkesten i Munkeskifte. Taarnbuen er rund med rektantet, eet Skifte højt Kragled; i Taarnrummets Hjørner ses Rester af Halvstens Ribber og Kapper fra et oprindeligt Krydshvælv. Mellemstokværket har Glug mod Syd og Dør til Skibets Loft, begge fladbuede. Det stærkt fornyede Klokkestokværk har fladbuede, dobbeltfalsede Glamhuller med nyere Midtpille, mod Nord og Syd et enkelt, mod Øst og Vest to, de sidste lave og trykkede. Gavlene — i Nord og Syd — er glatte. Vest- og Sydsiden skalmuredes 1933 (Arkitekt Jens Foged); paa Sydsiden stod tidligere 1821 (Uldall).

Det lave, ny-gotiske *Vaabenhus* er bygget 1923 (Arkitekt Hother Paludan) og har afløst et ældre, fra 1826 (Murankeraarstal, Uldall). 1791 havde Kirken intet Vaabenhus (sml. Kirkeplan paa Matrikelkortet Fig. 7).

Kirkens brede Sydvinduer er dobbeltfalsede og fladrundbuede udvendig om Træ-Karme fra o. 1800. I det tilsvarende Nordvindue sidder Støbejernstel.

Niels Termansen 1911

Fig 3. Odby. Altertavl. (S. 771).

H. M. 1936

Fig. 4. Odby. Font (S. 772).

Korgavlen, der helt til Toppen har Kvaderklædning paa begge Sider, er vistnok omsat 1807 (Murankeraarstal); Skibets Østgavl er fornyet. Kvadermurværket staar blankt, det øvrige samt Vinduesomgivelserne og en Stribe under Sugfjælen er kalket. Tagværkerne er af Fyr, over Koret tækket med Skifer, over Skibet hængt med Tegl; Taarnet er blytækt. Kirkens Indre har Bjælkelofter; Væggene er glatpudsede.

INVENTAR

Alterbord, romansk, af Granitkvadre, staaende op mod Korets Østvæg, nederst dækket af Gulvet, saa at Højden nu kun er 82 cm. Bordpladen, 109 × 106—111 cm, er sammensat af tre Sten og har Hulprofil i Underkanten. Et Relikviegemme i Alterbordet er fundet tomt, Dækpladen manglede (Uldall). Den ovenfor (S. 770) omtalte Kvader i Skibets Nordside kan altsaa ikke stamme fra dette Alter.

Altertavle (Fig. 3) i Renaissance fra o. 1600. Storstykket, der kun har eet Felt, flankeres af smukke, korintiske Søjlepar med høje Kasetteværks-Prydbælter; paa Postamentfremspringene er Englehoveder. Storvingernes velformede Kartoucheværk, der foroven ender i Rovfuglehoveder, omfatter et rundt Felt med Englehoved; paa en af Overkantens oprullede Flige sidder en Due. Topstykkets glatte Vinger er antagelig barokke, Trekantgavlen, Spirene og Gesimsernes Tandsnit er nye. I Storfeltet er et Maleri paa Lærred: Kristus paa

E. M. 1939

Fig. 5. Odby. Alterkalk 1581 (S. 772).

terne. Paa en af Tungerne er fastnaglet et støbt Krucifiks med Glorie, paa en anden Tunge graveret M C 1581. Den flade Knop paa det sekskantede Skaft har stærkt fremspringende Bosser med støbte Kerubhoveder og er ciseret med Renaissancebladværk. Nyere Bæger. *Disk* med Cirkelkors og Mestermærke, sandsynligvis for Christian Winther, Tisted⁷.

Alterstager (Fig. 6), fra 1641, omtrent svarende til Bodum (S. 696) fra 1625, 32 cm høje. Paa de brede Fodvulster graverede Versaler: Christin Nielsøn Ugløf Iens Pofvelsøn EFS PNS MIS 1641 og Mickil Nielsøn Anders Christin-søn KMS MSS PCS 1641 samt et R-lignende Bomærke. Lysetornene er flade, med Gennemboringer.

†*Messehagel*, nævnt 1687, af rødt Skarlaget med brede Guldkniplinger og underdraget med brun Carton (Kartekke?) (Rgsk.).

*Font*⁸ (Fig. 4), romansk, af Granit. Kummen, Tvm. 72 cm, er af Tybotype med Bægerblade i Relief. Paa Randen et svagt indhugget A. Foden har under en svær Rundstav Hjørnevolutter og svarer nøje til Søndbjerg (S. 763). Stenhuggerarbejdet er meget præcist og glathugget. *Fad* og *Kande* nyere.

Korbuekrucifiks fra o. 1400, af Type som Sjørrind (S. 388); Figurens Hoved er dog fladere og mere reliefagtigt og Lændeklædets Folder virker tættere og uroligere; højre Sidesnip er forsvundet. En udskaaret Blodklase findes nu kun ved Brystsaaet, og de altfor smaa Fødder er fornyede. Korstræet, hvis Arme ender i konkave Cirkelskiver, har haft hule Skiver langs Kanterne,

Korset, signeret: A. Dorph MCMX, som har afløst et Billede af Gangen til Emaus, malet paa Blikplade o. 1890 af en Malersvend, der havde Arbejde paa Tybanen⁵. Tavlen er restaureret 1911 i stærke Renaissancefarver⁶. Paa Storgesimsen er opmalet en oprindelig Frakturindskrift: Ære være Gud i det Højeste! Paa Postamentet staar med Skriveskrift fra 1700'erne 1. Cor.

11 V. 28, i Topfeltet med samme Skrift Joh. 3 V. 16. Topvingerne er malet med barokke Bladflige i grønt.

Altersølv (Fig. 5). *Kalk* fra 1581, nu 19,5 cm høj. Sekstunget Fod paa cirkelrund Underplade, begge med Rudemønster paa Standkan-

men heraf er kun syv bevaret. Farverne er nye: forgylt Haar og Skæg, blaat, guldrandet Lændeclæde og vissengrønt, brunkantet Kors med blaa Cirkelskiver. Krucifikset hang endnu 1872 over Korbuen (Uldall).

Prædikestol af Næssundtype, fra Slutningen af 1500'erne, svarende til Søndbjerg (S. 765).

De fire Storfelter har Arkader med riflede Pilastre, Listekapitæler og Bueslag med Kuglestav og i Hjørnerne Treblade. Hjørnesøjlerne har forneden firkantet Skafthylster af Akanthusbladværk og Kapitæler med Bladrække.

Nærmest Vinduet er Søjlen erstattet af en Lisén, der har forsænket Felt ligesom Postament- og Frisefremspring. Hængestykkerne er naive Kerubhoveder, hvis Vinger ender i Volutter. En Underbaldakin omgivet af udsavede Volutter hviler paa en ottekantet Fodstolpe.

Ny Opgang. Ogsaa Himmelen har den for Næssundtypen karakteristiske Form. Undersiden er radiært delt af Lister, som mødes i en Midtroset. Forkanterne mangler Frise; mellem Hjørnespirene løber en Gesimsliste med skæve Tandsnit ledsaget af udsavede Nedhæng og Trekantgavle. Baade Stol og Himmel staar mørkbejdsede.

Stolestaderne er nye. 1699 indkøbtes »en Tylt Savdeller til Skamlernes højfornødne Trang, thi de tilforn var brøstfældige, at man ikke uden stor Fare kunde sidde paa dem«. 1702 brugtes 2½ Tylt Deller til Karlestolene, »som af nyt blev opbyggede«. 1705 gjorde Jens Povelsen 22 nye Stole, 18 paa Nord- og 4 paa Sydsiden (Rgsk.).

†*Skriftestol*. 1687 købte Kirken 3 Savdeller til Skriftestolen, det samme skete 1702, da den endvidere fik to Dørjern og en Hvirvel til at lukke Døren med.

1705 foregav Kirkeværgerne, »at den ny Skriftestol, som blev gjort 1686, endnu er i Behold; hvad den anden anlanger, som ej er Kirken til ringe Ziir, vides ikke, hvem kan have nogen Præntention paa« (Rgsk.).

Dør til Vaabenhuset, fra 1751, bestaaende af tre svære Planker sammenholdt af to Revler og Gangjernene. Samtidig Skydelaas med Nøglegriber. Paa Ydersiden Jernbogstaver: 1751.

Lysekrone, østligt i Skibet, fra o. 1650—1700. Kronen har 2 × 7 Lysearme med rosetformede Skaale samt 4 Pyntearme. Majorinde Kraft paa Rastrup (Hundborg Sogn) skænkede bl. a. Kirken en Messing Lysekrone, fordi hun var blevet helbredet i Helligkilden⁹. Major Kraft døde 1751.

V. H. 1936
Fig. 6. Odby. Alterstage 1641 (S. 772).

